

ทหารเกณฑ์ : ปฏิบัติการของอำนาจบนเรือนร่าง

Draftees: The power of the body

อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ¹, กนกวรรณ ธาราวรรณ²

Ittipong Thongsrikate¹, kanokwan Tharawan²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ทหารเกณฑ์ : ปฏิบัติการของอำนาจบนเรือนร่าง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาในการศึกษา เพื่อที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการแสดงออกของความรู้สึกและพฤติกรรมต่างๆของทหารเกณฑ์ โดยมีตัวผู้วิจัยเข้าไปเป็นทหารเกณฑ์ในค่ายทหารแห่งหนึ่งของกองทัพบกและมีเพื่อนทหารเกณฑ์ที่เข้ารับการฝึกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า “ร่างกาย” ได้กลายมาเป็นตัวแบบสำคัญที่เผยให้เห็นการทำงานของอำนาจ ด้วยการจัดจำแนกแยกแยะ จัดวางกลุ่มคนออกเป็นกลุ่มปกติและไม่ปกติ โดยอาศัยความรู้ที่สร้างขึ้นมาชุดหนึ่งในลักษณะของสหวิทยาการ ทำการส่งผ่านไปยังหน่วยสถาบันของสังคม สถาบันค่ายทหารอาศัยกลไกการทำงานของอำนาจนี้จัดการกับร่างกายของพลเรือนให้กลายเป็นทหาร โดยใช้ชุดวิชาของความเป็นทหารเข้าไปในร่างกายของทหารเกณฑ์ จัดวางตำแหน่งและทำการควบคุมทหารเกณฑ์ด้วยการสร้างกฎแห่งการลงโทษที่ก่อให้เกิดความกลัว จนกลายเป็นอำนาจควบคุมภายในตนเองของทหารเกณฑ์ที่พร้อมจะจัดการและบงการร่างกายได้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ : อำนาจในตน, การปกครองชีวญาณ

Abstract

The study enlisted: Draftees: The power of the body. The researcher used ethnographic research method in the study. The researcher has embedded as a conscript to learn the culture and life encouraging the draftees to express their feeling and behaviors in army with friends as key informant. The results showed that the “Body” had become an important model that reveals the power classification with discrimination put people in to groups and normalization is not normalization knowledge created by one of the characteristics of interdisciplinary is passed to the institutions of society. Institutional mechanism barracks housing authority management bodies of

¹ นักศึกษาปริญญาโท สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

civilians to become soldiers by the knowledge of set of subjects to the body of enlisted soldier's placement of the military draft supervise enlisted with the law of punishment that caused fear to biopower in their criteria become available to manage and dictate you own body.

Keyword : Biopower, Governmentality

บทนำ

ในยุคสมัยใหม่ (Modernities) ฟูโกต์ (Michel Foucault) มองเห็นปรากฏการณ์ของการแบ่งแยก และการกีดกันอันนำมาซึ่งการสถาปนาบรรทัดฐานบางอย่างขึ้นมา สิ่งอื่นที่นอกเหนือจากบรรทัดฐานนั้นจะถูกจัดวางไว้ในอีกที่หนึ่ง เพื่อแก้ไขให้กลับสู่บรรทัดฐานหรือเรียกว่าเป็นภาวะปกติ สิ่งนี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะของอำนาจที่เข้าไปจัดการกับรายละเอียดในกิจกรรมของมนุษย์ที่มีมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน โรงงาน ค่ายทหาร ในคุก โรงพยาบาล เป็นต้น การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมสมัยนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นวัตถุแห่งการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้งด้วยวิธีการทำงานของอำนาจ (Power) อำนาจทุกชนิดเริ่มต้นด้วยการมีที่มา แต่เมื่อกระบวนการของอำนาจได้ดำเนินไปสู่จุดๆหนึ่ง อำนาจก็กลายเป็นสิ่งนิรนามไม่มีใครเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง เป็นสิ่งที่ไหลและแผ่ซ่านไปทั่วทุกที่ทุกทางในพื้นที่ของสังคม อำนาจจึงเป็นประจักษ์ โครงสร้างที่เปิดประตูให้ผู้คนที่หลากหลายเข้าไป “สวมบทบาท” เป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำสลับเปลี่ยนเวียนวนกันไป ขณะที่อำนาจก็มีได้ลึตรอนสิทธิ์แต่ประการใด กลับเป็นการผลิตสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมากมายขณะที่การขัดขืนต่อต้านก็มีอยู่เพื่อพยุ่งอำนาจนั้นเอาไว้ (นพพร ประชากุล, 2554: 21) วิธีการทำงานของอำนาจสมัยใหม่เป็นการบริหารจัดการเวลาและทำให้เวลากลายเป็นประโยชน์ด้วยการแบ่งออกเป็นช่วง จัดเข้าเป็นชุด สังเคราะห์และประมวลออกมาเป็นผลลัพธ์หรือเรียกว่า “ระเบียบวินัย” (Discipline) คืออุปกรณ์สำคัญของอำนาจ

ในอันที่จะกำกับผู้คนให้อยู่ในบรรทัดฐานเดียวกัน การควบคุมนี้เป็นไปในระดับรายละเอียดของชีวิตประจำวันที่แผ่ซ่านซึมเข้าไปในกิจวัตรการปฏิบัติของมนุษย์ที่เป็นกระบวนการฝึกฝนมนุษย์ขนาดใหญ่เพื่อรับใช้ผลประโยชน์ของผู้ได้เปรียบจากระบบสังคม (นพพร ประชากุล, 2554)

มาร์กซ์ (Marx, 1818-1883) และฟูโกต์ (Foucault, 1926-1984) นักสังคมวิทยาที่มีบทบาททางวิชาการในระหว่างช่วงศตวรรษที่ 19 -20 ทั้งสองต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาในเรื่องอำนาจที่เข้ามามีส่วนจัดการกับปัจเจกบุคคล ฟูโกต์มองมนุษย์เป็นตัวตนที่มีจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแบบต่อเนื่องเป็นต้นกำเนิดของความคิดเรื่อง “มนุษย์ผู้ยิ่งใหญ่” การศึกษาประวัติศาสตร์ทั้งฟูโกต์และมาร์กซ์ มีมุมมองของการศึกษาที่ต่างกันไป ฟูโกต์ให้ความสำคัญกับวิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์ (โบราณคดี) โดยการให้ความน่าเชื่อถือของข้อมูลไปที่ ความไม่ต่อเนื่อง (Discontinuities) กลุ่มความเชื่อ (groups of notions) และวาทกรรม (Discourses) ประวัติศาสตร์อารยธรรมตะวันตกของฟูโกต์จึงเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นปกติและระเบียบวินัย (Normalization and discipline) ขณะที่มาร์กซ์ประวัติศาสตร์ของมาร์กเป็นเน้นไปที่ระบบของชั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจ การครอบงำ และการปฏิวัติชนชั้นจึงเป็นทางออกที่จะหลุดพ้นเงื้อมมือของอำนาจ ประวัติศาสตร์ของฟูโกต์จึงแตกต่างจากมาร์กซ์ ที่ประวัติศาสตร์ของฟูโกต์ไม่ได้สนใจความเกี่ยวเนื่อง ความเชื่อมโยง และการครอบงำ แต่มุ่งเป้าไปที่จุดที่เป็นแผลหรือรอยแยกที่เกี่ยวข้องกับ “ร่างกาย” ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล ค่ายทหาร คลินิก สถานกักกันคนบ้า คุก

และการศึกษาที่เกี่ยวกับร่างกายที่พยายามหาคำตอบว่ามนุษย์ตกเป็นวัตถุ (Subject) ได้อย่างไรนั้นต้องให้ความสนใจกับสัมพันธภาพของอำนาจ การศึกษาประวัติศาสตร์จึงต้องศึกษาผ่านเทคโนโลยีของอำนาจ ไม่ใช่ชนชั้นอย่างมาร์กซ์ โดยที่อำนาจนั้นไม่อาจเข้าใจได้ด้วยการมองไปที่ความขัดแย้ง การต่อสู้ หรือการต่อต้าน แต่จะเข้าไปได้ด้วยการพิจารณาไปที่การเกิดขึ้นของปรากฏในระดับที่จำกัดมากที่สุดของอำนาจ อำนาจจึงไม่ได้มาจากเศรษฐกิจ การเมือง อำนาจที่จริงแล้วแทรกตัวอยู่ในทุกๆ สังคม สำหรับเรื่องการต่อต้านอำนาจ ฟูโกต์มีความคิดแตกต่างกับการต่อต้านอำนาจในความคิดของมาร์กซ์ ขณะที่มาร์กซ์มองว่าการต่อต้านอำนาจนั้นต้องมีลักษณะการรวมศูนย์ เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงแบบวิธีการผลิต องค์ประกอบของชนชั้นและการปรับเปลี่ยนรูปแบบของรัฐ ส่วนฟูโกต์มองอำนาจว่ามีลักษณะของการกระจายหรือการจัดกระจายอยู่ทั่วไป การต่อต้านอำนาจจึงต้องมีลักษณะการกระจายไปด้วย ไม่มีอำนาจใดที่เป็นศูนย์กลาง หรือที่เรียกว่าเป็นลักษณะแบบพหุลักษณะที่คำนึงถึงบริบทของพื้นที่ (Foucault, 1990: 93) อำนาจมิได้มีเพียงด้านเดียวที่ว่าด้วยเรื่องของการกดขี่ เอาเปรียบ แต่ยังมีด้านที่ดึงดูดและสร้างสรรค์ด้วย อำนาจที่ดึงดูดหรือสร้างสรรค์นั้นคือ ความจริงหรือสัจจะ อำนาจจึงมีหน้าที่ผลิตความจริง เพราะความจริงคือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา หรือความจริงนั้นไม่ได้ต่างอะไรกับวัตถุ “ทำให้วัตถุกลายเป็นวัตถุ” นั่นคือไม่มีอะไรถูกกำหนดให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้เสมอไป และความคิดเรื่องมนุษย์คือผู้ยิ่งใหญ่ ก็เป็นแค่เพียงสิ่งประดิษฐ์ของวัฒนธรรมยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ดังนั้น รัฐร่างกาย สังคม เพศ วิญญาณ จึงไม่มีอะไรที่แตกต่างกันออกไป สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาไม่ใช่เป็นวัตถุทั้งหมดล้วนเป็นวาทกรรม ที่ทำหน้าที่บอกว่าอะไรถูกหรืออะไรผิด อะไรชอบอะไรไม่ชอบ การศึกษาอำนาจตามแบบฉบับของฟูโกต์จึงเป็นการวิเคราะห์วาทกรรมที่ใช้ในการศึกษาอำนาจ เพื่อดูว่าอำนาจ

เหล่านั้นมีความสัมพันธ์ต่อปัจเจกบุคคลอย่างไร สิ่งนี้จึงเป็นความต่างกับการศึกษาของมาร์กซ์

ฟูโกต์ได้สร้างงานเขียนเพื่อชี้ให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจอย่างชัดเจนในเรื่อง ระเบียบวินัยและการลงทัณฑ์ Discipline and Punish (1975) ให้เห็นว่า ระเบียบวินัยมีส่วนกดขี่ กำหนดและดัดแปลงมนุษย์ในฐานะเอกบุคลในสังคมสมัยใหม่ได้อย่างกว้างขวาง เอกบุคลที่ว่ามานี้จึงเป็นทั้งกรรมและเป็นผู้กระทำของความรู้และระเบียบวินัยที่ความรู้เหล่านั้นดำรงอยู่ในรูปของศีลธรรมหรือจริยศาสตร์ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นอย่างระมัดระวังบนพื้นฐานของเทคโนโลยีเหนือร่างกาย ค่ายทหาร เป็นพื้นที่พิเศษที่ได้รับการสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะอย่าง ทำหน้าที่บางอย่าง และความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของสถาบันก็ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นๆ (Erving Goffman, 1990: 4-13 อ้างถึงใน สายพิน ศุพุททมงคล, 2543: 38) ค่ายทหารจึงเป็นสถานที่สร้างหรือทำหน้าที่ผลิตทหารให้เป็นผู้ที่ระเบียบวินัยและสามารถใช้วิชาความรู้ในการรบ ตั้งแต่ทหารชั้นประทวนจนถึงนายทหารชั้นสัญญาบัตร บนเส้นทางการสร้างระเบียบวินัยของทหาร “การฝึก” ดังนั้นปฏิบัติการของอำนาจบนร่างกายของทหารเกณฑ์จะมองเห็นได้จากการฝึกที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นกับร่างกายของทหารเกณฑ์ ด้วยกระบวนการการทำงานของอำนาจที่พยายามเข้าไปจัดการกับร่างกายด้วยวิธีของสถาบันค่ายทหาร พยายามเอาความเป็นพลเรือนของปัจเจกบุคคลออกไป แล้วใส่วิชาหรือความรู้ที่ว่าด้วยทหารเข้าไปในร่างกายของผู้ที่เข้ารับการฝึก

ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) โดยมีผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการ

เก็บรวบรวม ผู้วิจัยได้เข้ารับเลือกเป็นทหารเกณฑ์ ณ ค่ายทหารแห่งหนึ่งได้ทำการเรียนรู้วิถีชีวิตใน ค่ายทหารด้วยตนเองและเพื่อนทหารเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการแสดงออกของ ความรู้สึกและพฤติกรรมต่างๆของทหารเกณฑ์ ข้อมูลจากพื้นที่ทำการวิเคราะห์ แผลผล สรุปตาม ทฤษฎีและใกล้เคียงทางทฤษฎี เพื่อใช้อธิบายวิถี ชีวิตท่ามกลางระเบียบวินัยของทหาร โดยผู้วิจัย เข้าร่วมทุกกิจกรรมการฝึกทหารเกณฑ์ในทุกชั้น ตอน ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตเป็นหลักเมื่ออยู่ใน สนามของการฝึก จดบันทึกประเด็นที่ได้จากการ สังเกต ใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ สร้าง สัมพันธไมตรีระหว่างเพื่อนทหารเกณฑ์ด้วยกัน สอบถามความเป็นอยู่ทั่วไป การทักทาย ทำความ รู้จัก ใช้การตีความจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับ เพื่อนทหาร ข้อความที่เขียนลงในสมุดประจำตัว ของเพื่อนทหาร และตีความจากบันทึกในกระดาษ ที่เพื่อนทหารเกณฑ์เขียนถึงการฝึก พร้อมกับการ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในช่วงของการฝึก และใช้การสัมภาษณ์ระดับลึกเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี หลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นประเภทข้อมูลแล้ว ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

ทัศนสถานต้นแบบการปฏิบัติการของอำนาจ

การศึกษาเรื่องอำนาจของฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) ที่พยายามออกมาจาก โครงสร้างของสังคมที่มองอำนาจในฐานะตัว กำหนดการปฏิบัติของมนุษย์ ทำให้ผู้ที่ตกอยู่ใน สถานการณ์ต่างๆ ของสังคมต้องดำเนินตามกรอบที่ กำหนดไว้ จึงลงรายละเอียดของอำนาจเล็กๆเพื่อ พิจารณาว่าอำนาจมีการทำงานเช่นไร ฟูโกต์

พยายามหลุดออกจากกรอบของโครงสร้างอำนาจ ที่ครอบงำการคิดของปัจเจกชนในสมัยนั้น งาน เขียนเรื่องระเบียบวินัยและการลงโทษจึงมองไป ยังตัวทัศนสถานเพื่อดูการปฏิบัติการของอำนาจ โดยมีทัศนสถานแพนตาติคอนเป็นตัวอย่างใน การมองปฏิบัติของอำนาจจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการ ศึกษาว่าอำนาจแบบจุลชีวะ (Biopower) ทำงาน อย่างไรและอำนาจที่แท้นั้นอยู่ที่สถาบันทางสังคม หรืออยู่ที่มนุษย์ และมนุษย์นั้นสามารถแยกออก มาจากโครงสร้างทางสังคมได้หรือไม่ ทัศนสถาน จึงเป็นตัวแทนในการมองการทำงานของเทคโนโลยี ทางการเมืองบนร่างกาย เป็นเครื่องมือ/เทคโนโลยี แห่งอำนาจที่กระทำเหนือร่างกายและจิตใจของ ปัจเจก ก่อนเคยได้รับการลงโทษอย่างทันท่วงที มาเป็นการลงโทษที่จิตวิญญาณ ในฐานะมนุษย์ผู้ ที่สามารถเรียนรู้ได้ ทำให้มนุษย์ตกอยู่ในวังวนของ อำนาจที่มีได้อยู่ที่ร่างกายแต่กลับมาอยู่ที่จิตใจจึง ทำให้อำนาจมนุษย์มีอาจปลดปล่อยตนออกจาก อังมือแห่งอำนาจไปได้ หากยังได้ถูกเคลื่อนย้าย ให้ไปอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยหรือเป็นตัวกลาง (Mediatory) ให้กับเทคโนโลยีแห่งอำนาจแบบใหม่ในนาม ระเบียบวินัยโดยผ่านการสร้างความจริงและความ รู้แบบใหม่เกี่ยวกับปัจเจก (จามะรี เชียงทองและ สุนทร สุขสรณจิต, 2555.149) ภายใต้ปฏิบัติการ แห่งการลงโทษจะมีความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ กับความจริงที่เชื่อมต่อประภค ประทับกันบน ร่างกาย (จามะรี เชียงทองและสุนทร สุขสรณ จิต, 2555.151) การลงโทษต่อผู้ที่ไม่เชื่อฟังต่อ หน้าสาธารณชน ต่อหน้าเพื่อนทหารเกณฑ์เพื่อมิ ใช้เป็นแบบอย่างของการไม่เชื่อฟังในคำสั่ง ปรับ เปลี่ยนมาเป็นวิธีการโทษที่ต้องการสร้างให้บุคคล นั้นเกิดความตระหนักในความผิดที่จะเกิดขึ้นหรือ ไม่กล้าที่จะกระทำผิดทำให้เกิด “ภาพตัวแทนความ น่ากลัวจากการลงโทษ”แต่ไม่ใช่ที่ตัวปฏิบัติการใน การลงโทษจริงๆโดยนัยนี้เกี่ยวพันกับเศรษฐศาสตร์ ที่ว่า ต้องลงโทษให้น้อยที่สุดต่อผู้ต้องรับผลจาก การลงโทษ แต่ต้องมากที่สุดต่อคนทั่วไปที่จะ

จินตนาการภาพตัวแทนการลงโทษที่จะเกิดขึ้นกับตัวเขาเอง

การฝึกทหารเกณฑ์มีการออกคำสั่งของผู้ควบคุมอย่างชัดเจนและเด็ดขาด ผู้ที่สามารถออกคำสั่งได้ไล่เรียงตั้งแต่ครูทหารใหม่ ครูนายสิบ ผู้ช่วยผู้ฝึก และผู้ฝึก หรืออาจเรียกรวมว่า ชุดครูฝึก บุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่ในการออกคำสั่งในการฝึกในแต่ละวันทั้งแบบรวมการและแบบแยกการโดยมีทหารเกณฑ์เป็นผู้รับคำสั่งและทำการการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างทันทั่วทั้งที่ เมื่อมีทหารเกณฑ์นายใดไม่ปฏิบัติตามหรือไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง อย่างเช่น จับหมวดเข้า 1 หมวด เมื่อหมวดหนึ่งหมวดใดมาช้าตามที่ได้ออกคำสั่งไปหมวดนั้นก็จะได้รับการลงโทษ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นประจำขณะที่ทำการฝึกตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ เมื่อเป็นเช่นนั้นทหารเกณฑ์หมวดใดที่ไม่ต้องการรับการลงโทษจะจัดการตนเองเพื่อมิให้เป็นหมวดที่ช้าที่กล่าวมาเพื่อที่จะอธิบายว่า การลงโทษที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งเมื่อมีกติกาควบคุม ทำให้ตัวของทหารเกณฑ์แต่ละนายนั้นต่างตระหนักถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเอง เนื่องจากว่ามีตัวอย่างของการลงโทษให้เห็นและไม่พึงปรารถนาที่เผชิญกับสิ่งเหล่านั้น ดังนั้นเพื่อที่จะรักษาป้องกันกรถูกลงโทษก็จะต้องเตือนตนเองและจัดการตนเองให้รวดเร็วที่สุดรวมถึงการกระตุ้นเพื่อนทหารเกณฑ์ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้ความกลัวที่เกิดขึ้นจากตัวอย่างของการลงโทษ ที่กระทำให้เห็นอย่างโจ่งแจ้ง ต่อหน้าทหารเกณฑ์ทุกนายนั้นคือการแสดงภาพของความกลัวอำนาจของการไม่ปฏิบัติตามหรือละเลย สะท้อนย้อนย้ำให้ผู้ที่พบเห็นจินตนาการถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง นี่จึงเป็นการปฏิบัติการอีกอันหนึ่งของอำนาจที่จัดการกับทหารเกณฑ์ให้เกรงกลัวต่อการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งและทำให้พวกเขาเหล่านั้นเชื่อฟังอย่างปราศจากเสียงเล็ดลอดใดๆ จากปฏิบัติการของอำนาจ(คำสั่ง)ที่เกิดขึ้น

เทคนิคว่าด้วย “วินัย”

การฝึกทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่เน้นหนักไปที่การฝึกร่างกายหรือการจัดระเบียบร่างกาย ผ่านการเลือกสรรด้วยกระบวนการของสถาบันค่ายทหาร ทำการเลือกร่างกายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497) ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกจึงเป็นผู้ที่มีร่างกายที่ได้ขนาดสัดส่วน และปราศจากโรค ร่างกายของปัจเจกเหล่านั้นกลายมาเป็นวัตถุขึ้นดีในการประกอบร่างให้ร่างเหล่านั้นให้กลายเป็นร่างที่มีระเบียบวินัยด้วยการฝึก รูปแบบและเนื้อหาของการฝึกทำการจัดวางร่างกายของทหารเกณฑ์ตามแบบฝึกที่คำนวณมาเป็นอย่างดีตั้งแต่หัวจดเท้า ทุกส่วนของร่างกายสามารถทำการเคลื่อนไหวสอดรับกันอย่างลงตัว เน้นและย้ำให้ทุกส่วนของร่างกายได้รับการใช้ประโยชน์ที่สามารถประสานได้กับร่างกายของบุคคลอื่นรวมถึงร่างกายกับวัตถุ เช่น การจัดวางร่างกายกับอาวุธที่ทุกส่วนของร่างกายมีความสัมพันธ์กับอาวุธปืนทำการประสานกันอย่างไม่สะดุด ทำทาง่ายยืนขณะมีอาวุธ การทำงานของระบบนิ้วที่มีการพับ งอ และเกี่ยวดึงอาวุธสอดรับกันอย่างลงตัว (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 164) ขณะเดียวกันในบางท่วงท่าของการฝึกอาจมีลักษณะขัดธรรมชาติของร่างกายอยู่บ้างแต่นั้นก็ได้เป็นอุปสรรคสำหรับการฝึกทหารเกณฑ์ ระดับของการเคลื่อนไหว ท่าทางและความสามารถของร่างกายแต่ละส่วนจะตกอยู่ภายใต้อำนาจมากกว่าตัวร่างกายโดยรวม เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เชิงเศรษฐกิจที่เน้นการจัดระเบียบภายในและประสิทธิภาพแห่งการเคลื่อนไหว ที่มีปฏิบัติการแห่งอำนาจมีทำงานอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นหากมองการปฏิบัติการของอำนาจที่เข้าไปจัดการกับร่างกายของทหารเกณฑ์จนเกิดควมมีวินัยด้วยเทคนิคดังต่อไปนี้

1. การสังเกตการณ์ที่เป็นลำดับชั้น

ฟูโกต์กล่าวว่า ในห้วงเวลาแห่งยุคคลาสสิกได้มีการสร้างศูนย์สังเกตการณ์ พฤติกรรมของมนุษย์หลากหลายรูปแบบ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545: 278 อ้างใน Hardt, 1995 : 32) โดยวางตัวแบบตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของค่ายทหาร อันเป็นรูปแบบที่เอื้อต่อการสังเกตการณ์ มันคือแบบแปลนแห่งอำนาจที่กระทำผ่านความสามารถในการมองเห็นได้ ที่จะกลายมาเป็นพื้นฐานของโครงสร้างแบบใหม่แห่งอำนาจ จัดเตรียมพื้นที่ให้เอื้อต่อความสามารถในการสังเกตเห็นผู้คนที่อยู่ภายในนั้น จนทำให้รู้จักพวกเขาเหล่านั้นมากขึ้น และท้ายที่สุดก็นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงตัวพวกเขา “ถดถา” (พุทธทาสภิกขุ, 2537) หรือ “อำนาจกับการจ้องมอง” ตัวแบบของค่ายทหารก็คือแบบแปลนแห่งอำนาจที่กระทำผ่านความสามารถในการมองเห็นได้ อำนาจที่ใช้ในการจ้องมองอย่างเป็นลำดับชั้นหาได้เป็นทรัพย์สินสมบัติหรือกรรมสิทธิ์ของผู้ใด แต่มีลักษณะเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่ใช้ในการผลิตอำนาจ และใช้ในการจัดวางปัจเจกบุคคลให้อยู่ภายใต้การสำรวจตรวจสอบอย่างถาวรและต่อเนื่อง (จามะรี เชียงทองและสุนทร สุขสรานจิต, 2555: 158) ทหารเกณฑ์ที่เข้ารับการฝึกได้รับการจ้องมองจากชุดครูฝึกในทุกๆ ขั้นตอนของการฝึก และควบคุมพฤติกรรมของทหารเกณฑ์ ขณะการฝึกสถาบันค่ายทหารมีเป้าหมายเพื่อสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นกับร่างกายของทหารเกณฑ์ เน้นย้ำและลงโทษเมื่อมีผู้ไม่กระทำตามคำสั่งเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิด “ความกลัว” ต่ออำนาจที่จะได้รับลงโทษ เริ่มต้นการลงโทษจากครูทหารใหม่ ต่อมาเป็นผู้ช่วยสิบเวร สิบเวร ผู้ช่วยผู้ฝึก จนถึงผู้ฝึกที่เรียงระดับตามความหนักเบาของการลงโทษตามลำดับของผู้ที่ใช้อำนาจในการลงโทษ การลงโทษสิ้นสุดลงเมื่อบรรดาทหารเกณฑ์ได้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและกลุ่มของตนเองก็คือ การควบคุมที่เกิดจากอำนาจในตน (Biopower) นี่จึงเป็นที่มาของอำนาจในฐานะที่ปฏิบัติการควบคุม

มนุษย์ที่สร้างความรู้สำนึกขึ้นมาในตน เป็นอำนาจในตนที่ตนเตือนตนเองและเลือกที่จะกระทำด้วยตนเอง มิได้เป็นอำนาจที่มาจากโครงสร้างทางสังคมหรือจากสถาบันค่ายทหาร ชุดครูฝึกได้ทำการใช้อำนาจด้วยพลังของอำนาจ(ความกลัว)ในตอนต้นและมอบกรรมสิทธิ์แห่งอำนาจนี้ฝังลงไปในตัวองทหารเกณฑ์ผ่านรูปแบบของความจริงนั้นคือชุดความรู้ของการเป็นทหารเกณฑ์

2. การประเมินตัดสินเพื่อสร้างความเป็นปกติ

ข้อมูลจากภาคสนามบรรดาทหารเกณฑ์มักจะได้รับการลงโทษหรือที่เรียกว่า “การซ่อม” อยู่ไม่ก็เรื่องและทุกเรื่องนั้นล้วนแต่เป็นเรื่องเดิมๆ ตลอดระยะเวลาของการฝึก มิได้เป็นเรื่องที่ใหญ่โตมากมายๆ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ของการจัดแถวที่ล่าช้า เรื่องของการพูดคุยกันในแถว (เพียงเพื่อช่วยให้จัดแถวเร็วขึ้นดังนั้นทหารเกณฑ์ไม่สามารถช่วยเหลือเหลือกระซิบบให้เพื่อนจัดแถวได้เลย) เรื่องของการรับประทานอาหารในโรงเลี้ยงเสียงดัง การแย่งกันรับอะไหล่ การลืมหืมทำความเคารพ เรื่องเหล่านี้มักจะได้ย่ำและเตือนอยู่เสมอพร้อมกับการลงโทษที่หนักเบาในแต่ละโอกาสที่ประจวบเหมาะ โดยเฉพาะในช่วงแรกของการฝึกที่จะต้องกระตุ้นให้ทหารเกณฑ์กระตือรือร้นต่อการฝึกและพร้อมที่จะเข้ารับการฝึกที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนจบการฝึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้ออ้างหรือคำพูดของชุดครูฝึกที่มักจะกล่าวว่า “วินัยหายไปไหน” ทั้งที่ความหมายของคำว่าวินัยนั้นไม่มีทหารเกณฑ์นายใดทราบว่าเป็นอะไร เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวเป็นคุณค่า (Value) ของครูฝึกแต่ละคน ทั้งนี้ทั้งนั้นการฝึกที่เกิดขึ้นเพียงเพื่อที่จะควบคุมทหารเกณฑ์ให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งที่สั่งการออกไป

“...ในทุกครั้งที่พลทหารได้รับคำสั่งทำอะไรก็แล้วแต่ เท่าที่ผมได้ยินเมื่อสิ้นสุดคำสั่งทุกคนจะพูดว่า “...รีบๆ เกะเดี๋ยวโดนซ่อมอีก...” ผมแทบไม่เคยได้ยินเพื่อนๆ พูดเลยว่า “...รีบๆ ทำเถอะจะได้ไปพักกัน จะได้พักเบอะๆ...” การปลูกฝังจิตสำนึก

ของพลทหารเป็นไปเรื่อยๆนั้น กลัวการโดนซ่อม ไม่ได้อยากทำเพราะความรู้สึกอยากทำจากภายในจิตใต้สำนึก ที่ทำไปเพราะกลัวโดนซ่อม...”

(พลขวินัย.อายุ 23 ปี(นามสมมติ))

ศูนย์กลางของระบบอำนาจในการสร้างวินัยจะมีพื้นฐานการลงทัณฑ์หรือระบบการลงทัณฑ์ที่พิเศษนอกเหนือกฎหมายซึ่งกระทำต่อพฤติกรรมจำนวนมาก โรงงาน โรงเรียน และกองทัพที่จะมีการลงโทษเล็กๆน้อยๆเกี่ยวกับเวลา (มาสาย ไม่มา หยุดงาน)เกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องทำ (ไม่สนใจ ละเลย ขาดความกระตือรือร้น)เกี่ยวกับพฤติกรรม (ไม่สุภาพ ไม่เชื่อฟัง)เกี่ยวกับคำพูด คำวาจา (พูดจาเหลวไหล พูดไม่เพราะ) เกี่ยวกับร่างกาย (ท่าทางไม่ถูกต้อง ขาดความแข็งแรง)และเกี่ยวกับเพศวิถี (ไม่ดี หยาบโลน) (จามะรี เชียงทอง และสุนทร สุขสรณจิต, 2555:159,กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2553: 518) อำนาจแห่งการสร้างวินัยที่ต้องการให้เชื่อฟัง

ปฏิบัติการของอำนาจจุดสำคัญของการศึกษาว่าด้วยเรื่องอำนาจของฟูโกต์ที่กระทำกับ “ร่างกาย” หากทำการศึกษาลงไปถึงความสนใจเบื้องต้นของอำนาจ และเป็นประเด็นการศึกษาที่ฟูโกต์พยายามบอกถึงความสำเร็จของการแยกตัวออกจากโครงสร้างของสังคม ที่กลายมาเป็นอัตตาอย่างแท้จริงนั้นปรากฏในการศึกษาเรื่องเพศวิถี ซึ่งเป็นการทำงานหรือปฏิบัติการของอำนาจในสังคมสมัยใหม่ (ธงชัย วินิจจะกูล,2534) รูปร่างกาย ที่ดูแข็งแรงเหมือนปรากร สม่กับเป็นผู้ชาย สวมใส่เครื่องแบบที่ทรงเกียรติ ทำหน้าที่ปกป้องประเทศ ชวนให้นึกถึงร่างของผู้ที่เป็นทหาร จากวาทกรรมวิคตอเรียนที่ให้ภาพ “ร่างกายที่น่าพึงปรารถนา” ทำให้ร่างของผู้ชายถูกให้คุณค่าเหนือกว่าร่างของสตรี และนอกจากนั้นในศตวรรษที่ 19 ได้มีการวางลำดับชั้นของร่างกายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ (sexualized body) ทำการแบ่งแยกคนออกเป็นกลุ่มๆ (scientific classified practice) คนปกติ คน

ไม่ปกติ คนเบี่ยงเบน และเกณฑ์อันหนึ่งที่ใช้ในการแบ่งคือ ความสามารถในการเจริญพันธุ์ อันเกี่ยวกับเรื่องเพศโดยตรง รัฐจึงใช้อำนาจในเรื่องเพศทำการควบคุมประชากรโดยแบ่งออกเป็นเพศหญิงและชายดังที่ปรากฏเพศตามชนปในปัจจุบัน (กนกวรรณ ธรารวรรณ, 2555: 145) พร้อมกับกำหนดบทบาทให้แต่ละเพศได้ดำเนินภายใต้กรอบของรัฐที่มีฐานรองรับเชิงนโยบาย ประเด็นที่กล่าวมานี้รวมถึงการทำหน้าที่ของเพศชายที่ต้องเป็นทหารรับใช้ชาติ (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2553: 525-526)

การลงโทษภายใต้ระบอบอำนาจแห่งวินัยแท้จริงแล้วมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำโทษหรือบีบบังคับแต่อย่างใด หากแต่ต้องการสร้างสิ่งที่เป็นความปกติ ในการลงโทษทหารเกณฑ์ในแต่ละครั้งชุดครูฝึกจะชี้แจงให้ทหารทราบถึงเหตุผลว่าทำไมต้องลงโทษ ความผิดที่ทหารเกณฑ์ผู้นั้นกระทำคืออะไร โดยที่จะทำการลงโทษเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผิดขึ้นอีก ไม่ใช่เพื่อลงโทษเพื่อแก้แค้น ซึ่งการลงโทษอาจจะลงโทษโดยตัวบุคคล หรือโดยรวมส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการลงโทษโดยรวมจะเกิดขึ้นบ่อยๆในช่วงของการฝึก ซึ่งผลพลอยได้จากการลงโทษนั้นจะทำให้ทหารแต่ละคนรักกัน สามัคคี และผูกพันกันมากขึ้น

“...ในการฝึกผมคิดว่าจำเป็นต้องรอคำสั่งอย่างมาก เนื่องจากว่าการทำตามคำสั่งในช่วงการฝึกเองเราได้เห็นว่า ผมมองว่าการฝึกทหารใหม่เนี่ยมีการฝึกมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันก็คือว่า ทำให้ทหารเนี่ยเชื่อฟังคำสั่งเพียงอย่างเดียว การฝึกทหารไม่ได้สอนให้ทหารคิดเป็น จะสอนอย่างเดียวคือว่าจุดมุ่งหมายของเขาคือ ทำตามคำสั่ง ผมคิดว่าเพื่อผลประโยชน์ในการรบ...”

(พลขพิเศษ.อายุ 24 ปี (นามสมมติ))

วินัยมิได้เกิดจากการลงโทษเพียงอย่างเดียวยังคงมีการสนับสนุนเมื่อวินัยนั้นได้รับการปฏิบัติในทางที่ดี วันไหนที่การฝึกเป็นไปด้วย

ความตั้งใจและปฏิบัติออกมาตามที่ได้รับการฝึก เป็นเครื่องยืนยันถึงความตั้งใจและไม่เห็นดเนิน้อย ต่อการฝึกที่เกิดขึ้น ชุดครูฝึกมักจะให้รางวัลสำหรับการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ ทหารเกณฑ์ เช่น การให้เวลาในการเล่นกีฬา พักผ่อน ลดการลงโทษ เป็นต้น เมื่อมองไปที่ผลลัพธ์ ของระบบการสร้างควมพึงพอใจควบคู่กับการ ลงโทษภายใต้กระบวนการฝึกฝนและตัดสินใจก็จะ เห็นว่ามีการกระจาย จัดลำดับ และให้คะแนนแก่ คนที่อยู่ใต้อำนาจเหล่านั้น ด้วยเหตุผลที่ว่า การ ลงโทษภายใต้ระบอบอำนาจแห่งวินัยนี้ โดยแท้จริง แล้วมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำโทษหรือบีบบังคับ แต่อย่างใด หากเป็นไปเพื่อสร้างความเป็น “ปกติ” (Normal) มากกว่า

3. การตรวจสอบ

กระบวนการครอบงำบางการที่ถูกจับจ้องเส มือเป็นวัตถุให้ตกอยู่ใต้อำนาจ และการสร้างสภาวะ ความเป็นปกติให้แก่กลุ่มคนที่ถูกครอบงำบางการ การครอบงำหรือบางการหากพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้น กับปัจเจกบุคคลที่ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันล้วนการ ถูกครอบงำด้วยอำนาจแทบทั้งสิ้น อำนาจถึงควบคุม ตัวปัจเจกบุคคลอยู่เสมอและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อำนาจแนบเนียนอยู่ในรูปของความรู้ ทำการบงการมนุษย์ให้ปฏิบัติตาม ภาพของการ ฝึกทหารเกณฑ์กล่าวได้ว่าร่างกายของมนุษย์ที่เป็น ทหารเกณฑ์ได้กลายมาเป็นวัตถุหนึ่งที่ได้รับการ กระทำจากการฝึก ที่มีชุดของความรู้ทางทหารบรรจุ อยู่ในร่างเหล่านั้น สิ่งนี้จึงได้สร้างความเป็นทหารให้ เกิดขึ้นกับร่างเมื่อเข้ารับการฝึก

“ระเบียบแถวของการยืนของทหารเกณฑ์ ไล่เรียงตามลำดับความสูงจากหัวแถวไปยังท้าย แถว ผู้ที่ยืนอยู่หัวแถวต้องทำหน้าที่เป็นหลักใน การกำหนดแถวและช่องว่างระหว่างแถว ข้อสอบ ข้ายถูกยกขึ้นพร้อมกับสไลด์ใบหน้าไปทางซ้าย อย่างอัตโนมัติเมื่อชาวเหยียดตึงคนข้างหน้าได้ ระยะแล้วเอามือลง เมื่อสั่งจัดแถว รถจนกว่าคำสั่ง “นิ่ง” เมื่อได้ยินคำสั่งนี้ ทหารทุกคนต้องนิ่ง ห้าม

กระดุกกระดิก ทุกส่วนของร่างกายเหมือนหุ่นยนต์ ที่ถูกสะกดไว้มิให้เคลื่อนไหวทหารเกณฑ์ทุกคน จัดการกับร่างของตนเอง ทุกอย่างเงียบ คงเหลือ แต่เสียงลมหายใจที่ต้องพยายามบังคับ..และยืนอยู่ อย่างนั้นเพื่อรอคำสั่งต่อไป”

(ผู้วิจัย.ทหารเกณฑ์ผลัดที่ 2/55)

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับอำนาจ เชื่อมโยงเข้าด้วยกันผ่านผลลัพธ์ 3 ประการ ของกลไกแห่งการตรวจสอบประกอบด้วย การ แปลงรูปสนามแห่งการมองเห็นได้ให้เข้าไปอยู่ใน อาณาเขตบริเวณแห่งอำนาจ ตำแหน่งแห่งที่ของ ทหารเกณฑ์ถูกจัดวางไว้เพื่อง่ายต่อการจ้องมอง ท่ามกลางการปฏิบัติการของอำนาจ การสังเกตจน ได้ลักษณะเฉพาะบางประการของปัจเจกในการที่ จะอธิบายลักษณะของปัจเจก ปงชี้ลักษณะส่วนตัว และแยกแยะกลุ่มประชาชนในกลุ่มประชากรต่างๆ พูโกต์ระบุว่านี่คือสัญญาณแรกของการกำเนิดเกิด ขึ้นของศาสตร์ว่าด้วยมนุษย์ (เห็นได้จากฉายา ที่บรรดาครูทหารใหม่ ครูนายสิบเรียกบรรดาพล ทหารที่มีความพิเศษออกไปตามแต่ละนาย เช่น ไอ้ลาย เพื่อนทหารเกณฑ์ที่สักจนเต็มตัว ,ไอ้จ้อย เพื่อนทหารเกณฑ์ที่ตัวเล็ก,ไอ้หูกาง เพื่อนทหาร เกณฑ์ที่มีใบหูใหญ่กว่าปกติ ไอ้แวน เพื่อนทหาร เกณฑ์ที่สวมแว่น เป็นต้น นอกจากนั้นฉายายัง รวมถึงพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของเพื่อน ทหารเกณฑ์ด้วย บุคคลเหล่านี้แม้ว่าจะไม่ได้รับการ บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทว่าได้รับการจดจำใน ฐานของพฤติกรรมที่โดดเด่นและหรือคุณลักษณะที่ สามารถบ่งบอถึงตัวบุคคลนั้นๆ ได้)

เมื่อผ่านการสร้างสนามแห่งการถูกจ้อง มอง และพ้นจากการตรวจเทียบหรือเปรียบเทียบ กับความปกติ สุดท้ายก็จะทำให้ปัจเจกบุคคลกลายเป็นเพียง กรณีศึกษา สิ่งนี้ทำให้ปัจเจกชนดำรง อยู่ในฐานะผลลัพธ์และวัตถุแห่งอำนาจและความรู้ (จามะรี เชียงทองและสุนทร สุขสราญจิต, 2555. 160-165) ใครก็ตามที่กลายมาเป็นผู้ถูกจ้องจำใน

สนามแห่งการจับจอง หรือใครก็ตามที่รู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ ย่อมต้องยอมรับกับข้อบังคับแห่งอำนาจ เขายอมให้มีอำนาจเหนือตัวเขาด้วยตัวของเขาเอง หรือก็คือเขาจารึกความสัมพันธ์แห่งอำนาจลงบนตัวของเขาเอง จนทำให้เขากลายเป็นผู้กระทำการหลักให้ตัวเองอยู่ภายใต้อำนาจด้วยตัวของเขาเอง “วินัย” มิใช่สถาบันหรือเป็นเครื่องมือ แต่มันคือชนิดประเภทหนึ่งของอำนาจ เป็นแบบวิธีหนึ่งของการปฏิบัติการแห่งอำนาจซึ่งประกอบไปด้วยชุดทั้งหมดซึ่งรวมเครื่องมือ เทคนิค กระบวนการระดับการใช้ และเป้าหมายไว้ด้วยกัน วินัยเป็นปรากฏการณ์ทางฟิสิกส์ เป็น กายวิภาค หรือโครงร่างแห่งอำนาจและเป็นเทคโนโลยี และอาจถูกหยิบนำไปใช้โดยสถาบันที่ไซมันเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์บางประการ หรือไม่ก็ถูกใช้โดยกลุ่มที่มีอำนาจอยู่ก่อนแล้วซึ่งต้องการไซมันเพื่อกระตุ้นหรือจัดการกลไกภายในอำนาจเสียใหม่

4. เทคนิคของอำนาจวินัย

วินัยได้สถาปนากลไกแห่งอำนาจที่เรียกว่า กายวิภาคทางการเมือง ในศตวรรษที่ 18 กลไกแห่งอำนาจนี้จะเอื้อให้องค์กรทั้งหมดที่เป็นสถาบัน (เช่น เรือนจำ โรงพยาบาล โรงเรียน ค่ายทหาร) เกิดการปฏิรูปการจัดการใหม่จนกลายมาเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจและความรู้ โดยความรู้และอำนาจจะมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นสาเหตุและเป็นผลลัพธ์ด้วยเหตุผลคือ ศตวรรษที่ 18 มีการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีของอำนาจในการสร้างวินัยพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงขนาดและความหนาแน่นของประชากรตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการผลิตเมื่อเทคนิคการสร้างวินัยมีการขยายตัวและพัฒนายิ่งขึ้น ก็จะทำให้การเพิ่มขึ้นแห่งความหลากหลายของมนุษย์เป็นสิ่งมีประโยชน์ดังนั้นจึงเป็นตัวเร่งให้มีการสะสมทุน

วินัยต่างๆ ได้แอบอ้างเข้าสู่โครงสร้างทางนิติศาสตร์และการเมืองของสังคมสมัยใหม่ วินัยในฐานะสถาบันได้แปลงรูปมาสู่การเป็นเครื่องมือต่างๆ สำหรับการก่อตัวและการสะสมความรู้ทำให้

ความรู้ถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการครอบงำ และเมื่ออำนาจยิ่งเพิ่มขึ้นก็จะยิ่งนำไปสู่การสะสมความรู้ให้เพิ่มขึ้นต่อไป เรือนจำ การสำรวจตรวจสอบกับการสังเกตการณ์ ความปลอดภัยกับความรู้ ความเป็นปัจเจกกับความเป็นส่วนรวม และการโดดเดี่ยวกับการถูกจับจอง เครือข่ายการควบคุมเพื่อสร้างวินัย (Carceral network) ภายในเครือข่ายการควบคุมเพื่อสร้างวินัยจะมีสถาบันอันเกี่ยวข้องกับการลงทัณฑ์ ผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่ายการควบคุมเพื่อสร้างวินัยจึงรวมไว้ด้วยรูปแบบการลงทัณฑ์ตามกฎหมาย ไปจนถึงรูปแบบเล็กๆ น้อยๆ ของการแก้ไขตัดสันดาน ในทางหนึ่งคือการทำให้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการลงโทษดูรุนแรงน้อยลง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เทคนิคอำนาจในการสร้างวินัยถูกกฎหมายขึ้นมา (จามะรี เชียงทองและสุนทร สุขสรณจิต, 2553:170)

การสร้างความปกติ คือความสัมพันธ์กับความรู้ สร้างเกราะคุ้มกันความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้จนทำให้ศาสตร์ว่าด้วยมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้ในทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ มนุษย์ผู้สามารถเรียนรู้ได้ (ซึ่งอาจเรียกว่าจิตวิญญาณ ความเป็นปัจเจก ความตระหนักรู้ พฤติกรรมหรืออะไรก็ได้แล้วแต่) กลายเป็นเพียงผลลัพธ์เชิงวัตถุแห่งการวิเคราะห์หรือการสังเกตการณ์เพื่อครอบงำ เทคนิคการสร้างวินัยและวิธีการแห่งชีวะอำนาจหรืออำนาจเหนือชีวิตที่ได้เพิ่มขึ้นระดับความสามารถหรือความมีประสิทธิภาพให้กับร่างกาย ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการเพิ่มพูนอรรถประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่มันก็ยังรับรองความเชื่อเชื่องทางการเมืองไปในตัว ชีวะอำนาจที่มีต่อร่างกายโดยรวมต่อความเป็นมนุษยชาติ และพลังชีวิตของมัน หรือก็คือเป็นการจัดการและควบคุมประชากร (จามะรี เชียงทองและสุนทร สุขสรณจิต, 255. 171-172) ข้อขบคิดในประเด็นนี้พบว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ถูกปิดผลึกล้อมไว้อย่างสิ้นเชิงจากเทคนิคแห่งอำนาจ ซึ่งปกครองและควบคุมพวกเขาอยู่ แม้ว่าสังคมสมัยใหม่จะถูกเรียก

ว่าสังคมแห่งวินัย ทั้งนี้เพราะว่ามีได้หมายความว่าผู้คนจะ ถูกกำหนดโดยวินัยอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุว่าระบบของเรือนจำไม่เคยตอบสนองต่อปฏิญาณของมันเป็นอย่างเต็มที่ มนุษย์มิได้จำนนต่อการกระทำที่กักขังพวกเขาไว้ ด้วยการควบคุมบงการด้วยการต่อสู้ในรูปแบบต่างๆกับปฏิบัติการแห่งอำนาจเพื่อที่จะหลุดออกจากโครงสร้างที่เข้ามาระทำต่อร่างกายของมนุษย์ การเชื่อฟังและการปฏิบัติที่จำกัลดลงในพื้นที่ที่จำกัดเท่านั้นและเมื่อได้รับพันธนาการอย่างอิสระแล้วมนุษย์ย่อมมีการสร้างสรรค์แนวทางของตนเองและหลุดจากเงื้อมมือของอำนาจและเดินบนเส้นทางที่ตนเองปรารถนา

วิจารณ์และสรุปผล

การฝึกระเบียบวินัยของสถาบันค่ายทหาร กรรมวิธีที่เกิดขึ้นภายใต้สถาบันแห่งนี้คือการบังคับใช้กฎระเบียบให้เกิดขึ้นกับผู้เข้ามาเป็นทหารเกณฑ์ ผ่านการฝึกเพื่อให้เกิดความมีวินัย โดยเชื่อว่าวินัยนั้นจะทำหน้าที่ในการควบคุมประชากรภายในหน่วยหรือสถาบันค่ายทหารให้ดำเนินได้อย่างราบรื่นและไม่มีปัญหาเกิดขึ้น หากจะพิจารณาในส่วนของการควบคุมสิ่งที่มองผิวเผินอาจจะไม่ทราบว่าการฝึกที่มีภาพให้จินตนาการว่าหนัก เหนื่อย ดูโหดร้าย จนทำให้ไม่มีใครที่จะเข้ามาเป็นทหารเกณฑ์ (วริษา ทานัน, 2552: 18)

สถาบันทหารดำเนินการคัดเลือกผู้ที่เป็นเพศชายเข้ามาเป็นทหารเกณฑ์ เป็นและช่วงของวัยเจริญพันธุ์อย่างเต็มที่ เป็นวัยรุ่นตอนกลางๆที่มีความคิดคะนอง อยากรู้ อยากลอง อารมณ์อบายมุข ล้วนมีให้เห็นในอายุกลุ่มนี้และผู้ที่เป็นบุรุษเพศ เป็นเรื่องไม่ใช่ง่ายที่จะทำการควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลกลุ่มนี้ให้เป็นทหารเกณฑ์ สิ่งที่ซ่อนอยู่ในการฝึกนั้นก็คือการควบคุมด้วยวินัยว่าด้วยเรื่องเพศวิถี (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2553: 525-526) โดยมีกระบวนการที่แยบยลด้วยการสร้างความรู้แบบ

ทหาร ผ่านการจัดวางร่างกายให้เข้ากับกิจกรรมของการฝึกที่เรียงร้อยจากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่อยาก แยกทหารเกณฑ์แต่ละคนออกไปยังตำแหน่งของตนเองแล้วจ้องมองทุกๆ กิจกรรมที่ทำการฝึกจนทำให้รู้สึกว่าจะต้องปฏิบัติตามออกมาให้ดี (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2553: 517) แม้ว่าจะไม่ถูกจ้องมอง เฟื่องเริงจากดวงตาของอำนาจที่ชุดครูฝึกใช้กระทำการ การประสม เคลื่อนย้ายพร้อมกับประกอบสร้างให้กับร่างของทหารเกณฑ์ ไม่ว่าจะ เป็นอาวุธ/วัตถุ หรือร่างกายที่ทุกส่วนสามารถขับเคลื่อนและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การหล่อหลอมผ่านการเสริมพลังด้วยบทเพลง รูปภาพ ประสบการณ์ กำลังใจจากครอบครัวและความรักสามัคคีระหว่างเพื่อนที่เป็นทหารเกณฑ์ด้วยกัน และสิ่งท้ายสุดที่เป็นจุดสำคัญในการสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นอย่างเข้มข้นนั่นคือ การลงโทษ

สถาบันทหารได้สร้างอำนาจขึ้นมาอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็น “อำนาจด้านลบ” ในการที่บังคับ ชูเชิง โดยการทำงานของอำนาจสถาบันทหารสิ่งหนึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนนั่นคือ การถูกทำให้กลัว ความกลัวที่เกิดขึ้นนี้เกิดในเฉพาะบริบทภายในของค่ายทหารที่ทหารเกณฑ์ทำการฝึก “อำนาจเล็ก ๆ” ที่โลดแล่นแสดงตนอยู่ในระดับวิถีปฏิบัติของชีวิตประจำวันในแต่ละบุคคล ซึ่งความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตประจำวันทั้งหมดล้วนดำรงอยู่และดำเนินไปภายใต้การถูกรอบคลุมจากโครงข่ายแห่งอำนาจ จึงเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจที่เกิดขึ้น เฉพาะที่ (local relation of power) หรือที่เรียกว่า “อนุภาคของอำนาจ” (micro physic of power) ซึ่งอาจเปรียบได้กับเส้นเลือดฝอยที่ทำหน้าที่นำเลือดไปหล่อเลี้ยงเนื้อเยื่อของอวัยวะ ภายในร่างกาย (capillary movement) (Hall, 1997: 50) ความกลัวเกิดขึ้นจากภายในของตัวทหารเกณฑ์เองที่ได้กำหนดขึ้นส่งผลให้การกระทำทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นทหาร ไม่ว่าจะเป็นการจัดร่างกาย กิริยา วาจา ท่าทางต้องถูกต้องตามระเบียบ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 164) เพื่อป้องกันมิให้ตนเองรอดพ้นจาก

ความกลัว ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อทหารเกณฑ์บางนาย ยังจัดการกับตนเองโดยพยายามหลีกเลี่ยงความกลัวอย่างสุดโต่งนั่นคือ การหนีทหาร จากลักษณะความสัมพันธ์ของอำนาจ ที่เกิดขึ้นเฉพาะที่หรือที่เรียกว่า อนุภาคของอำนาจนั้น เป็นการเกิดขึ้นเฉพาะที่ในแต่ละส่วนของสังคมซึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง การวิเคราะห์ “อำนาจ” ที่เป็นอนุภาคเล็ก ๆ โดยปฏิเสธการใช้กรอบคิดที่เป็นสากลและการมุ่งหาคำตอบว่าอำนาจคืออะไรจะทำให้เราสามารถมองเห็นอำนาจอื่นที่ถูกกดทับ ถูกกดทับ และถูกปฏิเสธได้เป็นอย่างดี การให้ความสำคัญกับอนุภาคของอำนาจจึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่ “อำนาจที่เป็นอื่น” ได้แสดงตน อันจะทำให้เราสามารถเข้าใจถึงกลไกแห่งอำนาจที่มีอยู่ในปรากฏการณ์เหล่านั้นได้อย่างครบถ้วนและเป็นจริงมากกว่า

ประเด็นที่ในขบคิดตามทฤษฎีของฟูโกต์กล่าวว่า การที่อาศัยเทคนิคบังคับนี้เอง วัตถุชนิดใหม่อย่างหนึ่งกำลังก่อตัวขึ้นและค่อย ๆ เข้ามาแทนที่ร่างกายแบบเดิมที่มีลักษณะเป็นเครื่องจักร ร่างการแบบเดิมที่ประกอบด้วยสสารและพลังงาน เคลื่อนไหว อันเป็นภาพลักษณ์ร่างกายซึ่งครอบงำผู้ที่ไฝ่ฝันจะเห็นความสมบูรณ์แบบของระเบียบวินัย วัตถุชนิดใหม่นี้ก็คือร่างกายตามธรรมชาติ ซึ่งบรรจุพลังกำลังและเป็นที่ตั้งของความต่อเนื่อง เป็นร่างกายที่พร้อมรองรับปฏิบัติการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างมีลำดับ ระยะเวลา เงื่อนไขภายใน และแบ่งซอยเป็นองค์ประกอบต่างๆ ในตัวเอง ร่างกายแบบใหม่ ได้กลายมาเป็นเป้าหมายของกลไกแห่งอำนาจ

ชนิดใหม่นี้ เอื้อต่อการใช้รูปแบบใหม่ๆ ของความรู้ ร่างกายเช่นนี้กลายเป็นเป้าหมายของการฝึกฝนมากกว่าการศึกษาเชิงกายภาพโดยไม่ได้ประโยชน์ เป็นร่างกายที่อำนาจเข้าไปเชิดชกมากกว่าจะเป็นร่างกายที่ขับเคลื่อนด้วยจิตวิญญาณของตนเอง เป็นร่างกายที่พร้อมถูกฝึกให้เกิดประโยชน์ มิใช่ร่างกายซึ่งดำเนินไปตามกลไกที่เป็นเหตุผล แต่ในร่างกายที่มีคุณสมบัติที่กล่าวมานี้ สามารถพบเงื่อนไขตามธรรมชาติและข้อบังคับเชิงหน้าที่ใช้สอยจำนวนหนึ่งสถิตอยู่ นั้นหมายความว่าร้าย การของทหารที่ได้รับการฝึกเป็นร่างที่มีได้เป็นร่างเดิมของทหาร แต่เป็นร่างที่ฝึกเพื่อให้เกิดความมีระเบียบวินัยอันเป็นสิ่งแปลกปลอมที่เข้าไปสู่ร่างนั้น กลายเป็นหุ่นยนต์ที่ตอบสนองการปฏิบัติตามคำสั่งที่เกิดขึ้นในสถานที่นั้น ร่างเดิมของปัจเจกบุคคลแม้จะคงอยู่แต่ไม่สามารถกระทำได้ตามสิ่งที่ตนเองปรารถนา นั้นเพราะว่าการฝึกที่เน้นไปในลักษณะของการบังคับได้สร้างกำแพงมิให้ความเป็นตัวตนของบุคคลก้าวข้ามได้ ดังนั้นพื้นที่ปิดอย่างค่ายทหารจึงมีลักษณะของการบังคับและตรึงนี้เองก็ทำให้มนุษย์ที่อยู่ในพื้นที่นั้นกลายเป็นเพียงวัตถุหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กลุ่มมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ รุ่นที่ 9

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ธารวรรณ. (2555). *รัฐไทยกับชีวิตคู่แบบเพศวิถีนอกขนบ..ในประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย*.บรรณาธิการโดย กุลภา วจนสารและกฤตยา อาชวนิจกุล.ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน. (2553). *สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสารศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- จามรี เชียงทองและสุนทร สุขสรณจิต.(ผู้แปล).(2555). *มิเชล ฟูโกต์ :แปลจาก แบรี่ สมาร์ท*. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร.ชุดนักคิดและความคิด.ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *สัญญาวิทยา,โครงสร้างนิยม,หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1,กรุงเทพมหานคร; วิชาษา.
- ธงชัย วินิจจะกุล (2534). *รายงานโครงการวิจัยเสริมหลักสูตรเรื่อง วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศ์วิทยา (Genealogy), คณะศิลปศาสตร์.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ธีรยุทธ บุญมี.(2551). *มิเชล ฟูโกต์ Michel Foucault*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาษา.
- นพพร ประชาณุกุล.(2554). *“คำนำเสนอ”ใน มิเชล ฟูโกต์ ร่างกายใต้บังคับการ (ทองกร โภคธรรมแปล)*. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.
- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *อิทัปปัจจยตา:ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส*. ธรรมทานมูลนิธิ: ไชยา.
- วิรัช ทานัน. (2552). *การจัดระเบียบวินัยร่างกายกับแบบแผนการบริโภคอาหาร : กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนประจำแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สายพิน สุพุทธมงคล. (2543). *คู่กับคน: อำนาจและการต่อต้านขัดขืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Foucault,Michel.(1991). *Discipline and Punish : The Birth of Prison*. Sheridan,Alan (trans.)New York : Penguin Books.
- Lrving Goffman,(1990). *Asylums*. New York:Anchor Book pp.4-13.